

definice

Porucha chování

Bio-psycho-sociální model PCH

vliv

kvality sociálního prostředí

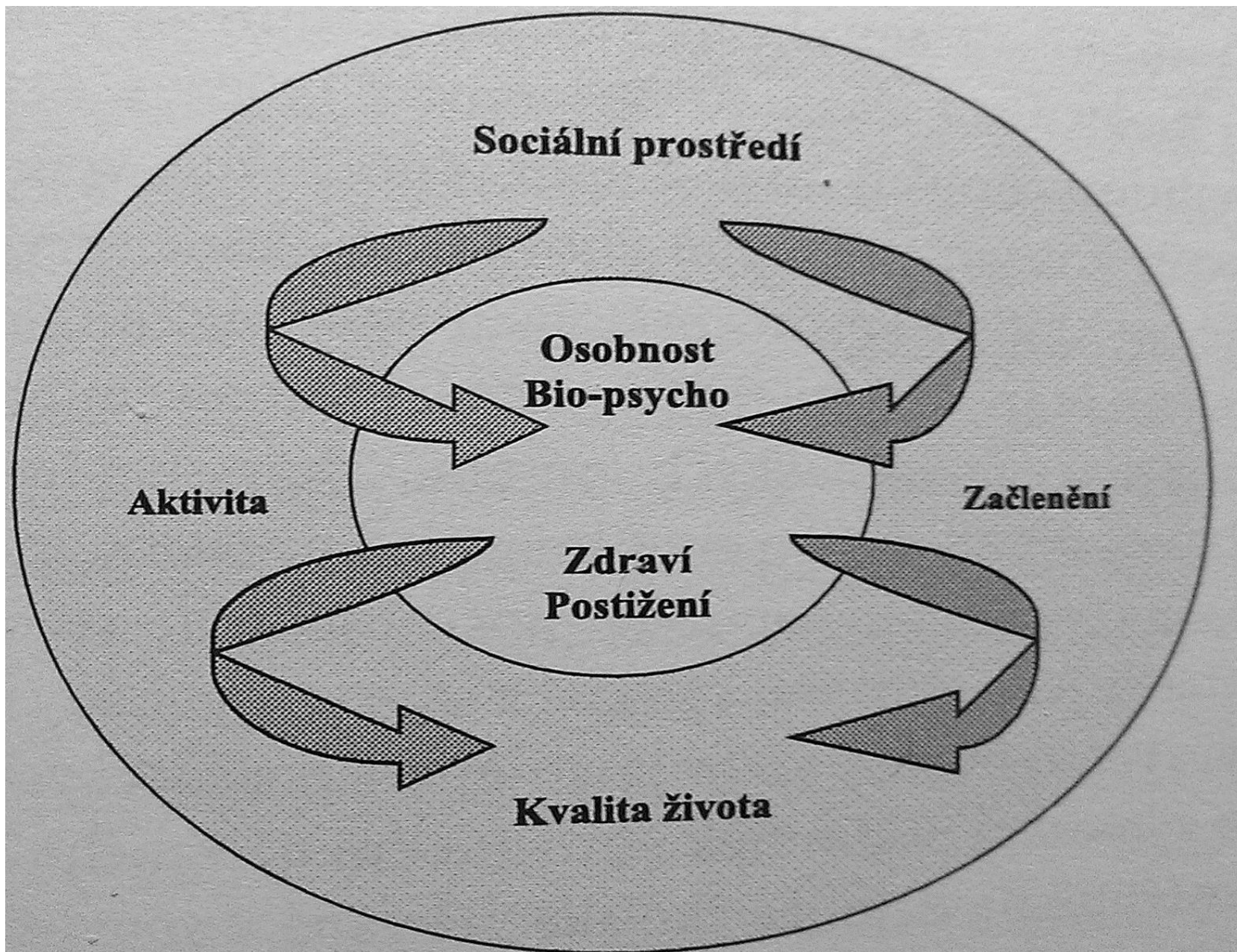
individuálních postoje, sebedůvěra, kompetence

▪ míra začlenění a aktivity v souvislostech **příležitosti** a **facilitace** poskytované prostředím

▪ důležité zejména u dětí - vývojové období nastavené na učení a modelování

Bio-psycho-sociální model PCH

Porucha chování – definice dle NMHSEC

Sdružení pro národní duševní zdraví a speciální vzdělávání (*The National Mental Health and Special Education Coalition, 1992*)

- Vychází z bio-psycho-sociálního modelu postižení (WHO v ICF - Mezinárodní klasifikace funkčnosti)
- Inkluzivní koncept - respektuje právo každého dítěte na naplnění jeho vzdělávacích potřeb a na předcházení bariér v jeho vzdělávání
- Reflektuje rizika porucha chování ve vztahu k perspektivnímu sociálnímu začlenění dítěte do společnosti a profesního života

Definice

1. Pojem porucha chování nebo emocí je ***výrazem pro postižení***, kdy se ***chování a emocionální reakce žáka liší*** od odpovídajících věkových, kulturních nebo etnických norem a mají ***nepříznivý vliv na školní výkon***, včetně jeho akademických, sociálních, předprofesních a osobnostních dovedností.

Definice - pokračování

Současně je toto postižení:

- a) Něco víc, než přechodná víceméně předvídatelná reakce na stresující události z jeho prostředí;
- b) Vyskytuje se současně nejméně ve dvou různých prostředích, z nichž alespoň jedno souvisí se školou
- c) Přetrvává i přes individuální intervenci v rámci vzdělávacího programu (pokud se tým odborníků ve svém posudku neshodne na základě historie daného jedince, že intervence bude neúčinná.

Poruchy emocí nebo chování mohou koexistovat i s jiným postižením.

Definice - pokračování

II. Tato kategorie může zahrnovat děti a mladistvé se schizofrenií, emocionálními poruchami, úzkostnými poruchami nebo jinými trvalými poruchami chování a jeho ovládání, jestliže mají celkový nebo částečný nepříznivý vliv na školní výkon.

(Forness a Knitzerová, 1992)

Porucha chování dle NMHSEC – shrnutí (Vojtová 2010)

- odlišnosti v chování nesouvisí s věkovými, kulturními nebo etnickými normami
- limity v kompetencích – školní výkon neodpovídá
- dlouhodobé trvání
 - kritéria pro odlišnosti
 - ukazuje oblasti pro intervenci
 - zdůraznění významu vlivu PCH na kvalitu života v dospělosti

Porucha řízeného chování (conduct disorder)

- Extrémní poloha *opozičního chování a konfliktů*
- Srovnatelný s antisociálním chováním, psychiatrický pojem
- Okolí dítě vnímá jako *nezvladatelné*
- Velký vliv na jejich život i život lidí v blízkém okolí
- Chování narušuje základní práva druhých
- Na Bowerově škále 4. a 5. stupeň
- Jedna z nejčasněji diagnostikovaných
- Závažná porucha chování a extrémní porucha chování (viz legislativa)

Porucha řízeného chování (conduct disorder)

V české legislativě (vyhláška č. 438/2006 Sb.):

závažná porucha chování

- děti, „jenž jsou v důsledku svého psychického oslabení závažně ohroženy ve svém vývoji;
- děti s poruchami pozornosti a soustředění, doprovázenými hyperaktivitou, které není možné zvládat běžnými výchovnými postupy a metodami;
- děti experimentující s návykovými látkami nebo drogově závislé“

Porucha řízeného chování (conduct disorder)

extrémní porucha chování

- „děti, které jsou opakovaně nedovoleně na útěku a dopouštějí se jednání, které má znaky trestné činnosti, které v dané situaci není možné zvládnout výchovnými postupy, organizací a prostředky používanými v běžných zařízeních;
- děti u nichž jsou násilné projevy chování spojeny s náznaky duševních poruch, sexuálních úchylek;
- děti s drogovou závislostí; děti mladší 15 let, kterým byla uložena ochranná výchova;
- děti, kterým soud uložil ochrannou výchovu, přestože již jsou trestně odpovědné, ale z osobnostních či výchovných důvodů je vhodné dokončit v daném zařízení proces výchovných a socializačních změn.“

Rizikové faktory			
Dítě	Rodina	Škola	Komunita a kultura
<p>Nedonošenost. Nízká porodní váha. Postižení. Prenatální postižení mozku. Porodní úraz. Nízká inteligence. Obtížný temperament. Chronické onemocnění. Slabé vazby. Malá schopnost řešení problémů. Důvěra v násilí. Vlastnosti. Malé sociální dovednosti. Malá sebeúcta. Nedostatek empatie. Odcizení. Hyperaktivita / narušené chování. Impulzivita.</p>	<p>Rodiče: Nezletilá matka. Neúplná rodina. Psychiatrická onemocnění, zvláště deprese. Zneužívání návykových látek. Kriminalita. Antisociální vzor. Rodinné prostředí: Rodinné násilí a disharmonie. Manželské spory. Narušené prostředí. Negativní interakce / sociální izolace. Početná rodina. Nepřítomnost otce. Dlouhodobá nezaměstnanost rodičů. Výchovný styl: Nedostatečné vedení a kontrolování dítěte. Kázeňský styl (tvrdý nebo proměnlivý). Odmítání dítěte. Týrání. Nedostatek přívětivosti a zájmu. Malé zapojení do aktivit dítěte. Zanedbávání.</p>	<p>Školní neúspěch Přijetí agrese jako normy. Škodlivá vrstevnická skupina. Šikanování. Odmítání vrstevníky. Slabá vazba na školu. Nevhodné kázeňské prostředky.</p>	<p>Socioekonomické znevýhodnění. Hustota zalidnění a životní podmínky. Městská část. Násilí a kriminální činnost v okolí. Kulturní normy. Považování násilí za akceptovatelnou formu reakce na frustraci. Znázornění násilí v médiích. Nedostatek podpůrných služeb. Sociální nebo kulturní diskriminace.</p>

Tab. 12: Rizikové faktory spojené s vývojem poruchy řízeného chování
(Lane, Gresham, o'Shaugnessy, 2002)

Ochranné faktory			
<i>Dítě</i>	<i>Rodina</i>	<i>Škola</i>	<i>Komunita a kultura</i>
Sociální kompetence Sociální dovednosti Nadprůměrná inteligence Připoutání k rodině Empatie Schopnost řešit problémy Optimismus Školní úspěšnost Bezproblémový temperament Vnitřní mechanismy kontroly Morální postoje Hodnoty Sebe-vnímání Umění poradit si	Podporující, pečující rodiče Rodinná pohoda Větší než dvouletý rozdíl mezi sourozenci Zodpovědnost za povinnosti nebo požadování pomoci Stabilní rodina Podpůrný vztah s dalším dospělým Malá rodina Pevné rodinné normy a morálka	Pozitivní školní klima Prosociální vrstevnická skupina Zodpovědnost Pocit sounáležitosti / pouta Příležitost k úspěchu a ocenění dosažených výsledků Školní normy týkající se násilí	Přístup k podpůrným službám Spolupráce v komunitě Připoutání ke komunitě Zapojení do náboženské nebo jiné skupiny Společenské / kulturní normy proti násilí Silná kulturní identita a etnická hrdost

Tab. 13: Ochranné faktory - poruchy řízeného chování (Lane, Gresham, o' Shaugnessy, 2002)

Literatura

Vojtová, V. *Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti. 2. přepracované a rozšířené vydání.* Brno: MU. 2008

Vojtová, V. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti.* Brno: MU. 2010

